

SEÇMELİ DİN DERSLERİNİ TERCİH EDEN ÖĞRENCİLERİN TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER: ORDU ÖRNEĞİ

Yusuf Bahri GÜNDOĞDU*

Öz

Bu çalışmada “Seçmeli Din Derslerini Tercih Eden Öğrencilerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler” araştırılmıştır. Ordu ili örneğinde yürütülen çalışma, 2014-2015 öğretim yılında orta öğretim kurumlarında seçmeli din dersi alan öğrencileri kapsamaktadır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli ve anket tekniği kullanılmıştır. Ordu ilinin 5 okulundan elde edilen 658 anket verisi, SPSS paket programıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde, öğrencilerin ilgi ve isteğini yansıtan psikolojik faktörlerin “etkili”; aile, arkadaş çevresi ve DKAB öğretmenlerinin olumlu tutum ve yaklaşımları gibi çevresel faktörlerin ise “kısmen etkili” olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, öğrencilerin ve DKAB öğretim programının dinî bilgiler açısından yetersiz oluşunun ya da öğrencilerin din ve ilahiyat alanında eğitim alma isteğinin bu tercihlerde hiçbir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi, Seçmeli Din Dersleri, Psikolojik Faktörler.

The Factors Affecting Students' Preferences in Choosing Elective Religious Course (The Case of Ordu Province)

Abstract

In this study “The factors affecting students' preferences in choosing elective religious course” was investigated. The research conducted in sample of Ordu province, encompasses students who took elective religious course in the secondary education institutions in the 2014-2015 academic year. Relational screening model and questionnaire technique are used in the research. 658 questionnaire data is obtained from 5 schools of the Ordu province are analysed with SPSS packet program. According to research results, it is seen that psychological factors reflecting students' interest and will are effective while students are preferring elective religious courses; environmental factors such as family, entourage and positive attitudes and approaches of DKAB (acronym for Religious Culture and Ethical Knowledge) teachers are partially effective on students' preferences. In addition to this, it is understood that inadequate of students and of DKAB curriculum in terms of religious knowledges or academic factors as students' education willing in field of theology have no effect on these preferences.

* Yrd. Doç. Dr., Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı, yusufbahri@hotmail.com.

Keywords: Religious Education, Obligatory Lesson of The Religious Culture and Ethical Knowledge, Elective Religious Courses, Psychological Factors.

Giriş

Genel anlamda bir demokratikleşme ve normalleşme sürecine giren ülkemizde, eğitim anlayışında da bir paradigma değişimi gözlenmektedir. Eğitimdeki bu paradigma değişiminin en somut göstergesi, 2004 yılından itibaren uygulamaya konulan ve öğrenciyi merkeze alan yapılandırmacı yaklaşımdır. Bunun belki bir uzantısı ve/veya gecikmiş bir mütemmimi olarak da zenginleştirilmiş seçmeli ders yelpazesi gösterilebilir.

Ulus-devlet anlayışın eğitim sahasındaki en güçlü enstrümanlarından biri olan zorunlu dersler, bireysel farklılıkları umursamayan, öğrencilerin ilgi, istek ve yeteneklerini yok sayan ulus-devletin kurguladığı tek tip insan inşasının aracı olarak kullanılmıştır.¹ Ancak teknik ve ekonomik sâiklerle ağırlık kazanmaya başlayan küreselleşme, ulus-devlet anlayışının yara almasına neden olmuş, belli bir ırkı ya da coğrafyayı yücelten anlayış yerine farklılığı, çeşitliliği bir zenginlik olarak gören post modern bir anlayışı doğurmuştur.

İnsan hakları alanındaki gelişmeler ve psikoloji biliminin ortaya koyduğu veriler² tek tip bir eğitim anlayışı yerine bireylerin talep ve yeteneklerini de dikkate alan yeni bir anlayışa kapı aralamıştır. Her bireyin farklı ilgi ve yeteneklere sahip olabileceği kabulü, bugün eğitimin temel hareket noktalarından bir tanesi olmuştur. Bu anlayıştan hareketle bireylerin farklı ilgi, istek ve ihtiyaçlarını karşılaya-

¹ Engin Aslanargun, "Modern Eğitim Yönetimi Anlayışına Yönelik Eleştiriler ve Postmodern Eğitim Yönetimi", *Educational Administration: Theory and Practice*, Spring 2007, Issue 50, pp.195-212; Abdulvahap Akıncı, "Modern Ulus Devletlerin Doğuşu", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 34, Aralık 2012, ss. 61,70; Fuat Tanhan, "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bağlamında Seçmeli Ders Uygulamalarına İlişkin Bir Değerlendirme: Öğrenci Merkezli Eğitim", *Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu*, ss.7-11, http://www.vyu.edu.tr/bolum_dosyaları/akademik/29/duyurular/29_16062014160106973.pdf, Erişildi: 15/07/2015. ; Erdal Baykan, "Yeni Türkiye'de Seçmeli Ders Uygulamaları: Din ve Eğitimi Sorunu", *Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu*, ss.4-6. http://www.vyu.edu.tr/bolum_dosyaları/akademik/29/duyurular/29_16062014160106973.pdf, Erişildi: 15/07/2015.

² R. Dunn, K. Dunn, *Teaching Elementary Students Through Their Individual Learning Styles: Practical Approach For Grades 3-6*, Massachusetts, 1992, Allyn And Bacon; Gülay Ekici, "Öğrenme Stiline Dayalı Biyoloji Öğretiminin Analizi", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, 2001, Ankara, Gazi Üniversitesi.

bilecek, sahip oldukları yeteneklerini geliştirmelerine fırsat verecek öğretim programlarının hazırlanması eğitim açısından bir zorunluluktur.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine göre “herkes eğitim hakkına sahiptir.” ve bu eğitim “insan kişiliğini geliştirmeye yönelik” olmalıdır.³ Milli Eğitim Temel Kanunu ise öğrencilerin “ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirmek suretiyle onları hayata hazırlamayı” genel amaçları arasında saymaktadır.⁴

Hızla gelişen ve değişen dünyada kişilerin istek ve beklentileri de farklılaşabilmektedir. Bunun için zorunlu dersler yanında, öğrencilerin farklı istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek, var olan yeteneklerini ortaya çıkaracak ve geliştirecek seçmeli derslerin bulunması tabii bir durumdur. Zorunlu derslerin dışında öğrencilere tercihte bulunabilecekleri bazı ders alternatifleri sunmak günümüz eğitim anlayışına daha uygun görünmektedir.

Problem

Yapılandırmacı yaklaşımla öğrencinin -hiç olmazsa teorik anlamda- merkez bir konuma gelmesi⁵ Türkiye’de eğitime bakışın pozitif yöne kaydığı şeklinde değerlendirilebilir ve öğrencilere daha geniş bir yelpazede seçmeli ders tercihleri sunmak, bu pozitif bakışın bir devamı olarak görülebilir. Milli Eğitim Bakanlığı 2012 yılında yaptığı değişiklikle, 10. sınıftan itibaren başlayan ve toplam 13 olan seçmeli ders sayısını,⁶ 9. sınıftan itibaren başlamak üzere 8 kategoride 40 ders olarak genişletilmiştir.⁷ Böylelikle alınması gereken zorunlu dersler yanında öğrencilerin ilgi, istek ve yeteneklerine uygun geniş bir yelpazede ders seçimi yapma imkânı sunulmuş oldu.

Bakanlığın haftalık ders çizelgesinde 2012 yılında yaptığı bu değişiklik Cumhuriyet dönemi din eğitim tarihi açısından da büyük bir önemi haizdir. Zira bu tarihte, 1982 yılından itibaren uygula-

³ İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, madde 26/1-2, http://www.unicef.org/turkey/udhr/_gi17.html ,Erişildi: 15/03/2015.

⁴ Milli Eğitim Temel Kanunu, m. 2/3. www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.doc, Erişildi: 27.11.2014.

⁵ MEB (2010), İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, Ankara, s. 9.

⁶ Talim ve Terbiye Kurulunun 20/07/2010 tarihli ve 76 nolu kararı

⁷ Talim ve Terbiye Kurulunun 14/08/2012 tarihli ve 124 nolu kararı

mada olan zorunlu DKAB dersleri yanında isteğe bağlı din eğitiminin ilk adımları atılmıştır.

Bilindiği üzere, Türkiye'de zorunlu eğitimin 8 yıldan 12 yıla çıkarılmasını ve eğitim sisteminin 4+4+4 şeklinde kademelendirilmesini öngören “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” 11 Nisan 2012’de Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Bu kanunla birlikte ilköğretim kurumlarının yapısı değiştirilerek dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli, zorunlu ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarından oluşan bir yapıya dönüştürüldü. Kanun doğrultusunda öğrencilerin ilgi, yetenek ve gelişimlerine uygun olarak seçmeli dersler oluşturuldu. Ortaokul ve liselerde, Kur’an-ı Kerim ve Hz. Muhammed’in Hayatı ve Temel Dini Bilgiler (İslam I-II), isteğe bağlı seçmeli dersler arasında yer aldı. Ortaokul ve liselerde seçmeli olarak okutulan din dersleri ve haftalık ders saatleri tablo halinde aşağıya çıkartılmıştır.

Tablo 1: Din, Ahlak ve Değerler Grubu Seçmeli Dersleri ve Haftalık Ders Saatleri

Kategori	Dersler	Ortaokul				Lise			
		5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	8. sınıf	9. sınıf	10. sınıf	11. sınıf	12. sınıf
Din, Ahlak ve Değerler	Kur’an-ı Kerim	2	2	2	2	2	2	2	2
	Hz. Muhammed’in Hayatı	2	2	2	2	2	2	2	2
	Temel Dini Bilgiler	2	2	2	2	2	2	2	2

Kaynak: Talim ve Terbiye Kurulu, <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7>, Erişildi: 17.11.2014.

Tablo 1’de görüldüğü üzere, dördüncü sınıf dışarıda tutulursa DKAB dersinin verildiği her yıl öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda Kur’an-ı Kerim, Hz. Muhammed’in Hayatı ve Temel Dini Bilgiler (İslam I-II) dersleri öğrenciler tarafından seçmeli ders olarak tercih edilebilmektedir.

Bu derslerin haftalık ders çizelgesine girmiş olması oldukça önemlidir. Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bunlardan birincisi, her şeyden önce bu derslerin öğrenciler tarafından kendi talepleri doğrultusunda seçilmiş olmasıdır. Aksi bir durum seçmeli ders mantığına ters olduğu gibi öğrencilerin derse

ve dine karşı olumsuz bir tutum geliştirmesi gibi çeşitli sakıncalar doğurabilir. Dikkat edilecek ikinci husus ise birinci maddenin devamı niteliğindedir. Eğer öğrenciler seçmeli bir dersi kendi istek, ihtiyaç ve yeteneklerini gözetererek seçmişler ise öğrencilerin beklentilerini tam anlamıyla karşılayacak nitelikte programlar hazırlanması icrâcı makamların temel görevi olmalıdır.

Öğrenciler ilkokul 4. sınıftan başlayarak lise son sınıfa kadar 9 yıl boyunca 14 saat zorunlu olarak DKAB dersi almaktadırlar. Öğrencilerin bu programla inanç, ibadet, ahlâk ve siyer konularında temel seviyede bir din nosyonu elde ettikleri söylenebilir. Böyle bir durumda, ön bir kabulle, mevcut DKAB dersi yanında “din, ahlak ve değerler” kategorisinden bir ders ya da dersler seçen bir öğrencinin din ve ilahiyat alanında daha kapsamlı bilgiler almak istediği ya da din öğretiminden ziyade bir din eğitimi beklentisi içerisinde olduğu söylenebilir. Böyle düşünüldüğünde ise, mevcut seçmeli ders programlarının ihtiyacı ve beklentileri karşılamaktan oldukça olduğu yapılan araştırmaların ortaya koyduğu bir gerçektir.⁸ Yukarıda ön bir kabul olarak ifade edilen hususun, çeşitli araştırmalara dayalı olarak tespit edilmesi program geliştirme çalışmaları açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretimde seçmeli din derslerini tercih eden öğrencilerin bu tercihlerini etkileyen faktörleri ortaya koymaktır. Araştırmanın önemi ise öğrencilerin tercihlerinde hangi faktörlerin öne çıktığını tespit ederek program geliştirme çalışmalarına katkı sunmaktır.

Araştırmanın amacına uygun olarak aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Ordu ili örneğinde ortaöğretimde eğitim gören öğrencilerin seçmeli din dersi tercihlerinde hangi faktörler etkilidir?
2. Araştırmada yer verilen psikolojik, akademik ve çevresel faktörler cinsiyet, okul, sınıf seviyesi, aile çevresinden din eğitimi alma

⁸ Geniş bilgi için bkz. Recep Kaymakcan vd., “Seçmeli Din Eğitimi Dersleri İnceleme ve Değerlendirme Raporu”, https://www.ensar.org/img/20130731_1318170429.pdf. (Erişildi: 16/03/2015), Yavuz Ünal ve Yusuf Bahri Gündoğdu, “Din Eğitiminde Bütünlük, Ardışıklık ve Süreklilik Sorunu (Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Seçmeli Temel Bilgiler Dersi Örneği)”, V. Din Şurasında sunulan tebliğ.

ve Kur'an-ı Kerim okuma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

Tanımlar

Din, Ahlak ve Değerler Grubu Dersler: Talim ve Terbiye Kurulunun 27/01/2014 tarih ve 6 no'lu kararına istinaden yayımlanan haftalık ders çizelgesinde yer alan Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı, Temel Dinî Bilgiler dersleri.⁹

Ortaöğretim Kurumu: Ortaokul veya imam-hatip ortaokulundan sonra dört yıllık eğitim ve öğretim veren, resmî ve özel örgün eğitim okul ve kurumlarının her biri.¹⁰

Öğrenci: Ortaöğretim kurumlarında örgün eğitim görenler.¹¹

Yöntem

Araştırma Modeli

126 | db

“Ortaöğretimde Seçmeli Din Derslerini Tercih Eden Öğrencilerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler”i konu edinen bu araştırmada ilişkiisel tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, sosyal olay ve olguları olduğu gibi ortaya koyarak tasvir ve tespit edilmesine imkân sağlayan bir araştırma modelidir. Bu model, olayların daha önceki olaylar ve şartlarla arasındaki ilişkiler ve etkileşimler dikkate alınarak verilerin analiz edilmesi, yorumlanması ve genellemelere varılmasına imkân tanımaktadır.¹²

Evren ve Örneklem

Bilimsel araştırma sürecinin öğelerinden bir diğeri araştırma sonuçlarının genelleneceği evreni belirlemek ve bu evren içinden seçilecek örneklem gruplarını belirlemektir.¹³ Araştırmalar genellikle-

⁹ Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı; <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7>.

¹⁰ Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, m. 4/m. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ortaogrkurumyon_0/ortaogrkuruyon_1.html.

¹¹ Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, m. 4/o. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ortaogrkurumyon_0/ortaogrkuruyon_1.html.

¹² Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 18. Baskı, Ankara: Nobel Yay., 2002, s. 80.

¹³ Hüner Şencan, *Sosyal ve Davranışsal Bilimlerde Bilimsel Araştırma Sürecinin Temel Öğeleri*, İstanbul, Bilge Matbaacılık, 2006, s. 125.

le maliyet, kontrol güçlükleri ve etik zorunluluklar nedeniyle örneklem üzerinde yapılmaktadır.¹⁴

Bu araştırmanın evrenini, Ordu Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yer alan ortaöğretim kurumları oluşturmaktadır. Belirlenen evren içerisinde okulların seçiminin, okul türü çeşitliliğini sağlayacak şekilde yapılmasına dikkat edilmiştir. Okulların tespit edilmesinde dikkat edilen ikinci husus ise yalnızca din derslerinin değil aynı zamanda seçmeli diğer derslerin de seçilebildiği okullar olmasıdır. Belirlenen okullarda seçmeli din derslerini alan tüm öğrenciler çalışmaya dâhil edilmiştir.

Örneklem alınmasında asıl olan örneklemin alındığı evreni temsil etmesidir. Bu durumda hangi büyüklükte bir örneklemin evreni temsil edebileceği konusu önem kazanmaktadır. Zira örneklemin temsil yeterliği bulunmazsa, örnekleme hatası yapılmış olur.¹⁵ Seçilen evren miktarı, % 95 güven aralığı ve % 5 hata payı ile değerlendirildiğinde örneklem olarak 373 öğrenci yeterli görülmesine karşın¹⁶ veri ayıklama işlemine tâbi tutulduktan sonra 658 anket formu değerlendirmeye alınmıştır.

db | 127

Örneklem grubunu oluşturan okullar ve öğrenci sayıları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Örneklem Grubunu Oluşturan Okullar ve Öğrenci Sayıları

Sıra no	İlçe adı	Öğrenci sayısı
1	Ordu Fen Lisesi	168
2	Ordu İMKB Sosyal Bilimler Lisesi	111
3	Ordu Anadolu Lisesi	89
4	Fatih Anadolu Lisesi	196
5	Atatürk Sağlık Mesleki ve Teknik Eğitim Anadolu Lisesi	94
Toplam		658

¹⁴ Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, s.111.

¹⁵ Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma (Yöntem, Teknik ve İlkeler)*, 6. Baskı, Ankara, PegemA Yayıncılık, 2006, s. 91.

¹⁶ <http://www.surveysystem.com/sscalc.htm>, Erişildi: 15/05/2015.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Veri toplama aracı olarak diğer veri toplama tekniklerine (görüşme, gözlem) göre farklı bölgelerden çok daha büyük gruplara daha düşük maliyetlerle kısa sürelerde uygulanması gibi avantajları¹⁷ nedeniyle araştırmada anket tekniği kullanılmıştır.

Araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anket formunun ilk bölümü, araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencileri hakkında gerekli görülen demografik bilgileri ihtiva etmektedir. Bu bölümde; *cinsiyet, okul türü, sınıf seviyesi, akademik durum, karne puan ortalaması, aldığı din eğitimi (Kur'an okumayı bilme, ailede din eğitimi alma), rehberlik hizmeti ve tercih ettiği dersler* yer almıştır.

İkinci bölümde ise öğrencilerin Din, Ahlak ve Değerler Grubu derslerden bir ya da birkaçını seçmelerinde etkili olabileceği düşünülen 15 maddeye yer verilmiştir. Bu bölümde 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçekte “oldukça etkisiz” 1, “etkisiz” 2, “kısmen etkili” 3, “etkili” 4 ve “oldukça etkili” 5 değerlerini almıştır.

Verilerin beşli ölçekten elde edilmiş olması nedeniyle bağımsız değişkenler ile arasındaki ilişkiyi açıklayabilecek puan aralıkları şu şekilde belirlenmiştir ($5-1=4/5=0.80$).

Tablo 3: Ölçek Puan Sınırları

Puan Sınırı	Etkililik Düzeyi
1,00-1,79	Oldukça etkisiz
1,80-2,59	Etkisiz
2,60-3,39	Kısmen etkili
3,40-4,19	Etkili
4,20-5,00	Oldukça etkili

Öğretmenlerin ölçekte yer alan maddelere en doğru şekilde cevap verebilmelerini sağlamak amacıyla her bir bölüm için ayrıntılı yönergeler hazırlanmıştır.

¹⁷ Şener Büyüköztürk, “Anket Geliştirme”, http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_2/133-151.pdf, **Erişildi: 1/5/2009.**

Hazırlanan anket formu, dil-anlatım ve kapsam geçerliği açısından incelemeye tâbi tutulmuş ve gerekli görülen değişiklikler yapılmıştır.

Ön Test

Anket geliştirme sürecinde, ön test yapılmasıyla hazırlık aşaması son bulmaktadır.¹⁸ Pilot uygulama, anketin geçerlik ve güvenilirliğinin gözleme dayalı verilerle sorgulandığı bölümdür.

Hazırlanan taslak anket formu, örneklem grubuyla aynı özellikleri taşıyan öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Bu yolla elde edilen 126 anket formundan 1 tanesi demografik bilgiler bölümü doldurulmadığından dolayı değerlendirme dışı bırakılmıştır. Buna göre geçerli kabul edilen 125 anket verisi ön test için değerlendirilmeye alınmıştır.

Bütün bu ön test amaçlı veri toplama çalışmalarından sonra ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik testi aşamasına gelinmiştir. Elde edilen test sonuçları aşağıya çıkarılmıştır:

Geçerliğe İlişkin Bulgular

Kapsam Geçerliği: “Ankette yer alan maddeler, ihtiyaç duyulan olgusal ve/veya yargısal verileri kapsamada ve toplamada ne derece yeterlidir?” sorusunun cevabı anketin kapsam geçerliğiyle ilgilidir.¹⁹ Kapsam geçerliği hakkındaki kanıtlar istatistiksel olmayıp uzman kanısına dayanır.²⁰ Bu aşamada uzmandan beklenen, testin taslak formunda yer alan maddelerin kapsam bakımından değerlendirilmesidir.²¹ Bu çerçevede anket formunda yer alan maddeleri tecrübeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin görüşüne sunuldu. Uzman değerlendirmesi neticesinde, geliştirilen ölçeğin kapsam geçerliği açısından yeterli olduğu görülmüştür.

Yapı Geçerliği: Yapı geçerliği, ölçülmek istenen kuramsal yapıya ilişkin belirtilerin doğruluğunun bilimsel olarak gösterilmesi olarak belirtilebilir.²² Yapı geçerliğini ortaya koyan yollardan biri olan faktör analizi ölçeğimize uygulandığında aşağıdaki verilere ulaşılmıştır.

¹⁸ Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, s. 156.

¹⁹ Şener Büyüköztürk, a.g.m.

²⁰ Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, s. 105.

²¹ Şener Büyüköztürk, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 10. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, 2009, s. 168.

²² Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, s. 105.

Tablo 4: Ön Test KMO ve Bartlett's Testi Sonuçları

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,748
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	494,467
	df	105
	Sig.	,000

Uygulamaya katılan gruptan elde edilen verilerin faktör çözümlemesi için uygunluğunu belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's testleri uygulanmıştır. KMO testi sonucu 0,748; Bartlett's testi sonucu ise 494,467 olarak hesaplanmıştır. Bartlett's testi sonucu 0,000 düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Bu iki bulgu faktör analizi yapabilmek için üzerinde çalışılan örneklem büyüklüğünün yeterli, verilerin ise uygun olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Güvenirlğe İlişkin Bulgular

130| db

Ölçme aracının güvenirlği, ölçme aracındaki bütün soruların birbiriyle tutarlılığını ifade eder.²³ Araştırmanın güvenirlk katsayısının belirlenmesinde Cronbach Alfa tercih edilmiştir. Cronbach Alfa katsayısı, istatistik temelleri tutarlı ve güvenirlk yapısı en iyi olan katsayı olarak değerlendirilmektedir.²⁴

Tablo 5: Ön Test Güvenirlk Testi Sonuçları

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,776	,781	15

Güvenirlğe ilişkin olarak yapılmış analizler sonucunda uygulamanın Cronbach Alpha (α) değeri ,776 olarak tespit edilmiştir. Pilot uygulamalarda Cronbach Alpha (α) güvenirlk katsayısı olarak

²³ Kazım Özdamar, *Paket Programlar ile İstatistik Veri Analizi-1*, 4. Baskı, Eskişehir, Kaan Kitapevi, 2002, s. 662.

²⁴ Ezel Tavşancıl, *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, 3. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006, s. 152.

0,70 değeri yeterli görülürken²⁵ ön testin Alfa güvenilirlik değeri 0,776 ile bunun üzerinde bir değer almıştır.

Anketin Uygulanması

Bütün hazırlık aşamaları tamamlandıktan sonra anketin uygulama safhasına gelinmiştir. Örneklem grubunun ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilerden oluşması sebebiyle anketin anılan öğrencilere uygulanabilmesi için izin alınması gerekmektedir.²⁶ Bu çerçevede Ordu Millî Eğitim Müdürlüğüne dilekçeyle başvuruda bulunulmuştur. *Yapılan inceleme sonucunda, anketin belirlenen okullarda uygulanmasına yönelik izin/onay alınmıştır.*²⁷ Alınan valilik onayından sonra anket formu belirlenen okullarda uygulanmıştır.

Anket uygulaması sonucu oluşan demografik yapı Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Değişken	Çalışma Grubu	N	%
Cinsiyet	Kız	380	57,8
	Erkek	277	42,2
Okul	Ordu Fen Lisesi	168	25,5
	Sosyal Bilimler Lisesi	111	16,9
	Ordu Anadolu Lisesi	89	13,5
	Fatih Anadolu Lisesi	196	29,8
	Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	94	14,3
Sınıf	9. Sınıf	290	44,1
	10. Sınıf	325	49,4
	11. Sınıf	43	6,5
Başarı Durumu	Her yıl teşekkür/takdir belgesi alırım.	507	77,4
	Bazen teşekkür/takdir belgesi alırım.	125	19,1
	Hiç teşekkür/takdir belgesi almadım.	23	3,5
Kur'an-ı Kerim	Kur'an-ı Kerim okumayı biliyorum.	443	67,3

db | 131

²⁵ Halil Yurdagül, "Ölçme Kuramı ve Güvenirlik Katsayıları", <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul/3/indir/Guvenirlik.pdf>, Erişildi: 27-06-2009.

²⁶ MEB (2007), "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi", *Tebliğler Dergisi*, S. 2594.

²⁷ Ordu Valiliğinin 07/03/2015 tarihli ve 2544694 sayılı yazısı.

Okuma Durumu	Kur'an-ı Kerim okumayı bilmiyorum.	206	31,7
Ailede Din Eğitimi Alma Durumu	Aile çevremden dini bilgiler aldım.	618	95,2
	Aile çevremden dini bilgiler almadım.	31	4,8
Rehberlik Servisi	Rehberlik servisinden yardım aldım.	105	16,4
	Rehberlik servisinden yardım almadım.	535	83,6
Şube Rehber Öğretmeni	Şube rehber öğretmeninden yardım aldım.	77	12,1
	Şube rehber öğretmeninden yardım almadım.	561	87,9
Seçilen Ders	Kur'an-ı Kerim	114	15,34
	Hiz. Muhammed'in Hayatı	345	46,44
	Temel Dini Bilgiler	284	38,22

Tablo 6'ya göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %57,8'i kız öğrencilerden oluşurken erkek öğrencilerin oranı %42,2'dir. Okul düzeyinde bakıldığında %29,8 ile araştırmaya en büyük oranda katılım gösteren okul Fatih Anadolu Lisesi olurken, sınıf düzeyinde %6,5 ile 11. Sınıflar en düşük düzeyde kalmıştır. Çalışmada yer alan deneklerin çok büyük bir kısmının her yıl düzenli olarak teşekkür/takdir belgesi aldıkları görülmektedir (%77,4). Tabloya göre, öğrencilerin %67,3'ü Kur'an-ı Kerim okumayı bilirken, %95,2'si aile çevresinden dini eğitim aldığını beyan etmektedir. Seçmeli ders tercihlerinde rehberlik servisinden yardım almadığını belirten öğrencilerin oranı %83,6; şube rehber öğretmeninden yardım almadığını belirten öğrencilerin oranı ise %87,9'dur. Mehmet Bahçekapılı'nın seçmeli din dersleri üzerine yürüttüğü bir çalışmada da öğrencilerin seçmeli derslerin seçiminde yeterince bilgilendirilmedikleri vurgulanmaktadır.²⁸ Araştırmaya katılan öğrencilerin %46,44 ile en çok Hiz. Muhammed'in Hayatı dersini tercih ettikleri, Kur'an-ı Kerim dersini seçenlerin ise %15,34'te kaldığı görülmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan öğretmenlerden elde edilen anket verileri Microsoft Excel ortamında toplanmış, SPSS istatistik paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın amaçlarına uygun olarak frekans (f), yüzde (%), standart sapma (ss), ortalama, t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Gruplar arasında farkın anlamlı çıktığı durumlarda, farkın hangi gruplar ara-

²⁸ Mehmet Bahçekapılı, "Yeni Eğitim Sisteminde Seçmeli Din Dersleri", http://ilke.org.tr/wp-content/uploads/2015/01/ilke_rapor_5_BASKI_SON.pdf, Erişildi: 15/05/2015).

sında olduğunu saptamak için varyansların homojen olduğu durumlarda Tukey veya Gabriel, varyansların homojen olmadığı durumlarda ise Games-Howell testi uygulanmıştır. Gruplar arasındaki farklar 0.05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

İlgili Araştırmalar

Seçmeli din dersleri üzerine yapılmış alan araştırmaları hâlihazırda oldukça sınırlı görünmektedir. Bu çalışmalardan bir tanesi Mehmet Bahçekapılı'nın "Yeni Eğitim Sisteminde Seçmeli Din Dersleri" isimli çalışmasıdır.²⁹ Bahsi geçen çalışmada 4+4+4 Eğitim Yasası ile Ortaokul ve Lise Öğretim Programlarına dâhil edilen Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in hayatı ve temel dinî bilgiler dersleri hakkında öğrenci, öğretmen ve velilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerinin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Ortaokul ve liseden toplam 71 öğrenciyle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen verilere göre, öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde "din derslerine olan ilgileri, dinî konularda kendilerini geliştirme isteği ve dini öğrenmenin her Müslümanın sorumluluklarından biri olduğu inancının" etkili olduğu görülmektedir.

db | 133

Seçmeli din dersleri üzerine yapılmış bir diğer araştırma ise Hasan Meydan'ın "Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi" isimli çalışmasıdır.³⁰ Ortaokul ve lisede öğrenim gören 340 öğrenciye anket uygulaması yapılmış ve araştırma sonucunda; öğrencilerin çok büyük kısmının (%70) dersleri kendi ilgi ve istekleri doğrultusunda; dinlerini daha iyi öğrenmek ve daha ahlaklı bir insan olmak beklentisi (%87) ile tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %57'si seçmeli din derslerindeki konuları DKAB dersinin -adeta- bir tekrarı gibi görmektedirler.

Bulgular ve Yorum

Ortaöğretimde Seçmeli Din Derslerini Tercih Eden Öğrencilerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler

Ordu iline bağlı 5 okulda 658 öğrenci üzerinde gerçekleştirilen araştırma sonucunda, anket formunda yer alan her bir maddenin

²⁹ Mehmet Bahçekapılı, a.g.e.

³⁰ Hasan Meydan, "Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 40, ss. 219-250.

ortalama puan değeri ve etkililik derecesi tablo halinde aşağıya çıkartılmıştır.

Tablo 7: Seçmeli Din Derslerini Tercih Eden Öğrencilerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler ve Puan Ortalamaları

Sıra No	Faktörler	N	\bar{X}	S	Düzye
1	Dinimi en güzel şekilde yaşamak istiyorum.	656	4,29	1,030	Oldukça etkili
2	İslam hakkında doğru bilgiler elde etmek istiyorum.	657	4,23	1,009	Oldukça etkili
3	Din derslerinde yüksek notlar alıyorum.	655	4,05	1,201	Etkili
4	Dini konular ilgimi çekiyor.	657	3,67	1,159	Etkili
5	Güzel ahlaka sahip olmada din derslerinin etkili olduğuna inanıyorum.	657	3,62	1,299	Etkili
6	Din derslerinde kendimi daha huzurlu hissediyorum.	653	3,43	1,247	Etkili
7	Ailem din derslerini seçmemi istiyor.	653	2,72	1,418	Kısmen etkili
8	Yakın arkadaşlarım din derslerini seçti.	651	2,71	1,468	Kısmen etkili
9	Din dersi öğretmeninin olumlu tutum ve yaklaşımları sebebiyle seçtim.	651	2,62	1,431	Kısmen etkili
10	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini dini bilgiler için yetersiz buluyorum.	651	2,44	1,343	Etkisiz
11	Dini konularda kendimi yetersiz buluyorum.	652	2,40	1,230	Etkisiz
12	Seçmeli din derslerinin içeriğini inceleyerek bu dersleri seçtim.	653	2,22	1,370	Etkisiz
13	Öğretmenlerimin tavsiyesi sebebiyle seçmeli din derslerini tercih ettim.	655	1,84	1,321	Etkisiz
14	Üniversitede din ve ilahiyat alanında eğitim almak istiyorum.	649	1,66	1,006	Oldukça etkisiz
15	Din derslerini seçmezsem çevremden tepki alacağımı düşündüm.	653	1,32	,721	Oldukça etkisiz

134 | db

Tablo 7'ye göre, araştırmaya katılan öğrencilerin din derslerini tercih etmelerinde “oldukça önemli” iki faktörün yer aldığı görülmektedir. Anket formunda yer verilen tüm faktörler arasında “**Dinimi en güzel şekilde yaşamak istiyorum.**” maddesi en yüksek ortalama değerini (\bar{X} : 4,29) alarak öğrencilerin tercihlerini belirleyen en önemli faktör olmuştur. “Oldukça etkili” düzeyinde yer alan bir diğer madde ise “**İslam hakkında doğru bilgiler**

elde etmek istiyorum.” maddesi olmuştur. Bu madde (\bar{X} : 4,23) ortalama değeri ile öğrencilerin tercihini etkileyen en önemli ikinci faktör olmuştur. Bu iki madde bir arada değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde *“dinlerini en güzel şekilde öğrenme ve bunu hayata geçirme”* isteği yattığı söylenebilir.

Tabloda yer alan faktörler içerisinde “etkili” düzeyinde 4 maddenin yer aldığı görülmektedir. Bu maddeler içerisinde en yüksek ortalamayı (\bar{X} : 4,05) **“Din derslerinde yüksek notlar alıyorum.”** maddesi almıştır. Buna göre öğrencilerin bu dersi tercih etmelerinde *“başarı”* kaygısının da etkili olduğu söylenebilir. **“Dini konular ilgimi çekiyor.”** (\bar{X} : 3,67), **“Güzel ahlaka sahip olmada din derslerinin etkili olduğuna inanıyorum.”** (\bar{X} : 3,62), **“Din derslerinde kendimi daha huzurlu hissediyorum.”** (\bar{X} : 3,43) maddeleri de öğrencilerin tercihlerini belirlemede “etkili” faktörler arasında yer almaktadır.

db | 135

“Oldukça etkili” ve “etkili” düzeyinde yer alan maddeler bir arada değerlendirildiğinde **“yüksek not alma”** faktörü dışarıda tutulursa öğrencilerin bu derse karşı teorik, pratik, psikolojik açılardan yüksek ilgi duydukları şeklinde bir değerlendirme yapılabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin tercihlerinde “kısmen etkili” olan maddeler incelendiğinde, bu bölümde çevresel faktörlerin etkisi dikkat çekmektedir. **“Ailem din derslerini seçmemi istiyor.”** (\bar{X} : 2,72) ve **“Yakın arkadaşlarım din derslerini seçti.”** (\bar{X} : 2,71) maddeleri öğrencilerin tercihlerinde “kısmen etkili” olduğu görülmektedir. Ailenin ve arkadaş çevresinin öğrencilerin tercihlerinde hemen hemen aynı ölçüde etkisi olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin **“olumlu tutum ve yaklaşımları”**nın (\bar{X} : 2,62) da öğrencilerin bu dersleri seçmesinde “kısmen etkili” olduğu anlaşılmaktadır. Bahçekapılı’nın araştırması da lise öğrencilerinin tercihlerini büyük oranda kendilerinin yaptığını, bununla birlikte ailelerin de bu yöndeki teşvik ve destekleri olduğunu ortaya koymaktadır.³¹

Yukarıda öğrencilerin seçmeli din derslerini tercihlerine etkisi olan maddeler ele alınmıştı. Bu aşamada ise öğrencilerin tercihle-

³¹ Bahçekapılı, a.g.e., s. 73.

rinde etkisi olmayan faktörler incelenecektir. Tablo incelendiğinde, anket formunda yer verilen dört maddenin öğrencilerin tercihlerinde “etkisiz” düzeyde kaldığı görülmektedir. **“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini dini bilgiler için yetersiz buluyorum.”** (\bar{X} : 2,44) ve **“Dini konularda kendimi yetersiz buluyorum.”** (\bar{X} : 2,40) maddelerinin öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde bir etkisi yoktur. Birbirine yakın puan alan bu iki madde dikkat çekicidir. Öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde DKAB dersinin ya da öğrencilerin dinî bilgilerinin yetersizliğinin bir etkisi olmadığı anlaşılmaktadır. Aksine “oldukça etkili” ve “etkili” düzeyindeki maddeler de dikkate alındığında, öğrencilerin var olan ders (DKAB) ve bilgilerinin üzerine yeni dersler ve bilgiler almak istedikleri şeklinde bir yorum yapılabilir. Bahçekapılı'nın araştırması da benzer bir durumu ortaya koymaktadır.³²

136 | db

“Seçmeli din derslerinin içeriğini inceleyerek bu dersleri seçtim.” (\bar{X} : 2,22) ve **“Öğretmenlerimin tavsiyesi sebebiyle seçmeli din derslerini tercih ettim.”** (\bar{X} : 1,84) maddelerinin aynı şekilde öğrencilerin tercihlerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Buna göre, öğrencilerin seçmeli din derslerini tercihlerinde bu derslerin içeriklerinin ve öğretmenlerin bu yöndeki tavsiyelerinin bir etkisi yoktur. Burada dikkat çeken husus, öğrencilere seçmeli derslerin içerikleri hakkında yeteri kadar bilgi verilmemesidir. Başka bir ifadeyle, öğrencilerin bu dersleri içeriğine göre değil de dersin ismine göre seçtikleri söylenebilir.

Anket formunda yer verilen faktörlerden iki tanesinin, öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde “oldukça etkisiz” kaldığı görülmektedir. Bunlardan birincisi **“Üniversitede din ve ilahiyat alanında eğitim almak istiyorum.”** (\bar{X} : 1,66) maddesidir. Bu maddeye göre, öğrencilerin seçmeli din derslerini **“din ve ilahiyat”** alanında eğitim almak maksadıyla seçmedikleri anlaşılmaktadır. Bu maddeyi, öğrencilerin tercihlerinde etkili olan diğer maddelerle birlikte değerlendirdiğimizde, öğrencilerin seçmeli din derslerini kendi ilgi ve istekleri doğrultusunda **“dinlerini öğrenmek ve yaşamak”** maksadıyla seçtikleri, bu tercihlerinde “din ve ilahiyat” alanında eğitim alma gibi bir motivasyonun etkisinin olmadığı söylenebilir.

³² Bahçekapılı, a.g.e., s.70

Öğrencilerin tercihlerinde “oldukça etkisiz” düzeyde kalan bir diğer madde ise **“Din derslerini seçmezsem çevremden tepki alacağımı düşündüm.”** (\bar{X} : 1,32) maddesidir. Bu madde aynı zamanda tüm faktörler içerisinde en küçük ortalama değerini alan madde olmuştur. Bu maddeye göre, öğrencilerin seçmeli din derslerini çevresel bir etki ya da baskı sonucu değil, kendi talepleri doğrultusunda seçtikleri anlaşılmaktadır. Yine Bahçekapılı'nın araştırması, lise öğrencilerinin ders tercihlerini büyük oranda kendilerinin yaptıklarını³³ ve seçmeli din derslerini tercih ettikleri için öğrencilerin çevrelerinden olumlu tepki ve destek aldıklarını ortaya koymaktadır.³⁴

Araştırmanın Hipotezlerine Ait Bulgular

Araştırmada yer verilen faktörler maddeler halinde ele alındıktan sonra araştırmanın bu noktasında maddeler alt boyutlar halinde incelenecek ve araştırmada yer verilen değişkenlere göre analizi yapılacaktır. Araştırmada yer alan maddeler şu şekilde alt boyutlara ayrılmıştır.

Tablo 8: Araştırmada Yer Verilen Maddelerin Alt Boyutlara Göre Dağılımı

Psikolojik Faktörler	Dinimi en güzel şekilde yaşamak istiyorum.
	İslam hakkında doğru bilgiler elde etmek istiyorum.
	Dini konular ilgimi çekiyor.
	Güzel ahlaka sahip olmada din derslerinin etkili olduğuna inanıyorum.
	Din derslerinde kendimi daha huzurlu hissediyorum.
Akademik Faktörler	Din derslerinde yüksek notlar alıyorum.
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini dini bilgiler için yetersiz buluyorum.
	Dini konularda kendimi yetersiz buluyorum.
	Seçmeli din derslerinin içeriğini inceleyerek bu dersleri seçtim.
	Üniversitede din ve ilahiyat alanında eğitim almak istiyorum.
Çevresel Faktörler	Ailem din derslerini seçmemi istiyor.
	Yakın arkadaşlarım din derslerini seçti.
	Din dersi öğretmeninin olumlu tutum ve yaklaşımları sebebiyle seçtim.
	Öğretmenlerimin tavsiyesi sebebiyle seçmeli din derslerini tercih ettim.
	Din derslerini seçmezsem çevremden tepki alacağımı düşündüm.

³³ Bahçekapılı, a.g.e., s.70.

³⁴ Bahçekapılı, a.g.e., s.74.

Araştırmanın alt boyutları ve bu alt boyutlar altında yer alan maddelere yer verdikten sonra alt boyutlar bazında elde edilen ortalama puan değerleri ve bunların etkililik düzeyi tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 9: Araştırmanın Alt Boyutları ve Ortalama Puan Değerleri

Faktörler	N	\bar{X}	S	Etkililik Düzeyi
Psikolojik Faktörler	658	3,85	,90084	Etkili
Akademik Faktörler	658	2,55	,63948	Etkisiz
Çevresel Faktörler	658	2,24	,70347	Etkisiz

Anket formunda yer verilen maddeler üç alt boyutta incelenecektir. Bunlar; psikolojik faktörler, akademik faktörler ve çevresel faktörlerdir. Tablo incelendiğinde, psikolojik faktörler alt boyutunun elde ettiği (\bar{X} : 3,85) ortalama puanla öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmesinde “etkili” olduğu anlaşılmaktadır. Akademik faktörler ve çevresel faktörlerin ise -toplam puanlar bazında- öğrencilerin tercihlerinde etkili birer faktör olmadığı anlaşılmaktadır.

138 | db

Psikolojik Faktörler

1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Psikolojik Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 10: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Psikolojik Faktörler Puan Farkına Uygulanan T-Testi

Alt boyutu	Cinsiyet durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Psikolojik faktörler	Kız	380	3,79	,92864	655	-1,980	,048
	Erkek	277	3,93	,85704			

Tablo 10’da görüldüğü üzere, psikolojik faktörler alt boyutunda erkek öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 3,79) iken erkek öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 3,93)’tür. Kız ve erkek öğrenciler arasında oluşan ortalama puan farkına uygulanan t testi sonuçlarına göre, psikolojik faktörler alt boyutunda kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($t=-1,980$, $p<.05$).

Buna göre, erkek öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde psikolojik faktörlerin etkisinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

2. Öğrencilerin Okul Türüne Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Psikolojik Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 11: Okul Türüne Göre Psikolojik Faktörler Alt Boyutu Puan Farkına Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Alt boyutu	Okul türü	N	\bar{X}	S	df	F	P
Psikolojik faktörler	Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	94	4,13	,77906	4-657	10,647	,000
	Fatih Anadolu Lisesi	196	3,99	,86015			
	Ordu Fen Lisesi	168	3,86	,85868			
	Sosyal Bilimler Lisesi	111	3,71	,86695			
	Ordu Anadolu Lisesi	89	3,39	1,03349			

Tablo 11’de yer alan verilere göre, psikolojik faktörler alt boyutunda en yüksek ortalama puanı (\bar{X} : 4,13) Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi alırken en düşük ortalama puanı (\bar{X} : 3,39) Ordu Anadolu Lisesi almıştır. Psikolojik faktörler alt boyutunda, öğrencilerin eğitim aldığı okul türüne göre oluşan ortalama puan farkına uygulanan F testi sonuçlarına göre, okul türü ile psikolojik faktörler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır ($F = 10,647$, $p < .05$). F testinde tespit edilen anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için varyans analizini tamamlayıcı istatistiklere geçilmiştir. Games-Howell Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testinden elde edilen sonuçlar Tablo 12’de verilmiştir.

db | 139

Tablo 12: Okul Türüne Göre Psikolojik Faktörler Alt Boyutu Games-Howell Testi

Psikolojik Faktörler Games-Howell				
(I) Okul	(J) Okul	Ortalamalar Arası Farklılık (I-J)	Std. Hata	P
Ordu Fen Lisesi	Sosyal Bilimler Lisesi	,14927	,10564	,620
	Fatih Anadolu Lisesi	-,13525	,09035	,565
	Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	-,26793	,10414	,079
	Ordu Anadolu Lisesi	,47298*	,12802	,003
Sosyal Bilimler Lisesi	Ordu Fen Lisesi	-,14927	,10564	,620
	Fatih Anadolu Lisesi	-,28452*	,10269	,047

	Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	-,41720*	,11501	,003
	Ordu Anadolu Lisesi	,32370	,13701	,131
Fatih Anadolu Lisesi	Ordu Fen Lisesi	,13525	,09035	,565
	Sosyal Bilimler Lisesi	,28452*	,10269	,047
	Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	-,13268	,10115	,684
	Ordu Anadolu Lisesi	,60822*	,12560	,000
Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	Ordu Fen Lisesi	,26793	,10414	,079
	Sosyal Bilimler Lisesi	,41720*	,11501	,003
	Fatih Anadolu Lisesi	,13268	,10115	,684
	Ordu Anadolu Lisesi	,74090*	,13586	,000
Ordu Anadolu Lisesi	Ordu Fen Lisesi	-,47298*	,12802	,003
	Sosyal Bilimler Lisesi	-,32370	,13701	,131
	Fatih Anadolu Lisesi	-,60822*	,12560	,000
	Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	-,74090*	,13586	,000

140 | db

Tablo 12’de görüldüğü üzere, yapılan Games-Howell testi sonucunda psikolojik faktörler alt boyutunda Ordu Fen Lisesi ile Ordu Anadolu Lisesi arasında Ordu Fen Lisesi lehine; Fatih Anadolu Lisesi ve Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi ile Sosyal Bilimler Lisesi ve Ordu Anadolu Lisesi arasında Fatih Anadolu Lisesi ve Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi lehine anlamlı bir farklılık görünmektedir. **Buna göre, Ordu Fen Lisesi öğrencilerinin, Ordu Anadolu Lisesi öğrencilerinden; Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi ve Fatih Anadolu Lisesi öğrencilerinin Ordu Anadolu Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinden seçmeli din derslerini tercih etmede psikolojik faktörlerin etkisinin daha yüksek olduğu söylenebilir.**

3. Öğrencilerin Sınıf Seviyesine Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Psikolojik Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 13: Sınıf Seviyesine Göre Psikolojik Faktörler Alt Boyutu Puan Farkına Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Sınıf Seviyesi	N	\bar{X}	S	df	F	P
9. Sınıf	290	3,94	,87849	2-657	3,364	,035
10. Sınıf	325	3,80	,89945			
11. Sınıf	43	3,61	1,00699			

Tablo 13'te yer alan verilere göre, psikolojik faktörler alt boyutunda en yüksek ortalama puanı (\bar{X} : 3,94) dokuzuncu sınıf öğrencileri alırken en düşük ortalama puanı (\bar{X} : 3,61) on birinci sınıf öğrencileri almıştır. Psikolojik faktörler alt boyutunda, öğrencilerin sınıf seviyesine göre oluşan ortalama puan farkına uygulanan F testi sonuçlarına göre, sınıf seviyesi ile psikolojik faktörler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır ($F=3,364$, $p<.05$). F testinde tespit edilen anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için varyans analizini tamamlayıcı istatistiklere geçilmiştir. Gabriel Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testinden elde edilen sonuçlar Tablo 14'te verilmiştir.

db | 141

Tablo 14: Sınıf Seviyelerine Göre Psikolojik Faktörler Alt Boyutu Gabriel Testi

Psikolojik Faktörler Gabriel				
(I) Sınıfı	(J) Sınıfı	Ortalamalar Arası Farklılık (I-J)	Std. Hata	P
9. Sınıf	11. Sınıf	,32463*	,14668	,046
	10. Sınıf	,13658	,07251	,169
11. Sınıf	9. Sınıf	-,32463*	,14668	,046
	10. Sınıf	-,18805	,14566	,396
10. Sınıf	9. Sınıf	-,13658	,07251	,169
	11. Sınıf	,18805	,14566	,396

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Tablo 14'te görüldüğü üzere, yapılan Gabriel testi sonucunda psikolojik faktörler alt boyutunda 9. sınıf öğrencileri ile 11. sınıf öğrencileri arasında 9. sınıf öğrencileri lehine istatistiksel olarak ($p < .05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. **Buna göre, 9. sınıf öğrencilerinin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde psikolojik faktörlerin etkisinin 11. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu söylenebilir.**

4. Öğrencilerin Kur'an-ı Kerim Okuma Durumuna Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Psikolojik Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 15: Öğrencilerin Kur'an-ı Kerim Okuma Durumuna Göre Psikolojik Faktörler Puan Farkına Uygulanan T-Testi

Alt boyutu	Kur'an-ı Kerim Okuma Durumu	N	\bar{X}	S	df	t	P
Psikolojik Faktörler	Kur'an-ı Kerim okumayı biliyorum.	443	3,98	,83967	647	5,221	,000
	Kur'an-ı Kerim okumayı bilmiyorum.	206	3,58	,95423			

142 | db

Tablo 15'te görüldüğü üzere, psikolojik faktörler alt boyutunda Kur'an-ı Kerim okumayı bilen öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 3,98) iken Kur'an-ı Kerim okumayı bilmeyen öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 3,58)'dir. Psikolojik faktörler alt boyutunda, Kur'an-ı Kerim okumayı bilen ve bilmeyen öğrenciler arasında oluşan ortalama puan farkına uygulanan t testi sonuçlarına göre, Kur'an-ı Kerim okuma durumu ile psikolojik faktörler alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır ($t = 5,221$, $p < .05$). **Buna göre, Kur'an-ı Kerim okumayı bilen öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde psikolojik faktörlerin etkisinin Kur'an-ı Kerim okumayı bilmeyen öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.**

5. Öğrencilerin Evde Din Eğitimi Alma Durumlarına Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Psikolojik Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 16: Öğrencilerin Evde Din Eğitimi Alma Durumlarına Göre Psikolojik Faktörler Puan Farkına Uygulanan T-Testi

Alt Boyutu	Ailede Din Eğitimi Alma Durumu	N	\bar{X}	S	df	t	P
Psikolojik faktörler	Aile çevremden dinî bilgiler aldım.	618	3,88	,87533	647	3,827	,001
	Aile çevremden dinî bilgiler almadım.	31	3,09	1,13475			

Tablo 16'da görüldüğü üzere, psikolojik faktörler alt boyutunda aile çevresinden dinî bilgiler alan öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 3,88) iken aile çevresinden dinî bilgiler almadığını söyleyen öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 3,09)'dur. Psikolojik faktörler alt boyutunda, ailede dinî eğitim alan ve almayan öğrenciler arasında oluşan ortalama puan farkına uygulanan t testi sonuçlarına göre, ailede din eğitimi alma durumu ile psikolojik faktörler alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır ($t= 3,827$, $p<.05$). **Buna göre, aile çevresinden dinî bilgiler alan öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde psikolojik faktörlerin etkisinin aile çevresinden dinî eğitim almayan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.**

db | 143

Akademik Faktörler

1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Akademik Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 17: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Akademik Faktörler Puan Farkına Uygulanan T-Testi

Alt boyutu	Cinsiyet durumu	N	\bar{X}	S	df	t	P
Akademik faktörler	Kız	380	2,55	,65398	655	-,203	,839
	Erkek	277	2,56	,62099			

Tablo 17’de görüldüğü gibi, akademik faktörler alt boyutunda, kız öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 2,55) iken erkek öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 2,56)’dır. Psikolojik faktörler alt boyutunda, kız ve erkek öğrenciler arasında oluşan ortalama puan farkına uygulanan t testi sonuçlarına göre, cinsiyet durumu ile akademik faktörler alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur ($t=-,203$, $p>.05$). **Buna göre, öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde akademik faktörlerin cinsiyete göre farklılaşmadığı söylenebilir.**

2. Okul Türüne Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Akademik Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 18: Okul Türüne Göre Akademik Faktörler Alt Boyutu Puan Farkına Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

144 | db

Alt Boyutu	Okul Türü	N	\bar{X}	S	df	F	P
Akademik faktörler	Fatih Anadolu Lisesi	196	2,70	,70032	4-657	7,622	,000
	Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	94	2,67	,60298			
	Ordu Fen Lisesi	168	2,50	,56883			
	Sosyal Bilimler Lisesi	111	2,47	,58635			
	Ordu Anadolu Lisesi	89	2,31	,63409			

Tablo 18’de yer alan verilere göre, akademik faktörler alt boyutunda en yüksek ortalama puanı (\bar{X} : 2,70) Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi alırken en düşük ortalama puanı (\bar{X} : 2,31) Ordu Anadolu Lisesi almıştır. Akademik faktörler alt boyutunda, öğrencilerin eğitim aldığı okul türlerine göre oluşan ortalama puan farkına uygulanan F testi sonuçlarına göre, okul türü ile akademik faktörler alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır ($F=7,622$, $p<.05$). F Testinde tespit edilen anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla varyans analizini tamamlayıcı istatistiksel tekniklere geçilmiştir. Games-Howell Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testinden elde edilen sonuçlar Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19: Okul Türüne Göre Akademik Faktörler Alt Boyutu Games-Howell Testi

Akademik Faktörler Games-Howell		Ortalamalar Arası Farklılık (I-J)	Std. Hata	P
(I) Okul	(J) Okul			
Ordu Fen Lisesi	Sosyal Bilimler Lisesi	,02535	,07088	,996
	Fatih Anadolu Lisesi	-,19987*	,06655	,024
	Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	-,17173	,07612	,164
	Ordu Anadolu Lisesi	,19054	,08027	,128
Sosyal Bilimler Lisesi	Ordu Fen Lisesi	-,02535	,07088	,996
	Fatih Anadolu Lisesi	-,22522*	,07483	,024
	Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	-,19707	,08346	,131
	Ordu Anadolu Lisesi	,16519	,08726	,325
Fatih Anadolu Lisesi	Ordu Fen Lisesi	,19987*	,06655	,024
	Sosyal Bilimler Lisesi	,22522*	,07483	,024
	Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	,02815	,07981	,997
	Ordu Anadolu Lisesi	,39041*	,08378	,000
Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	Ordu Fen Lisesi	,17173	,07612	,164
	Sosyal Bilimler Lisesi	,19707	,08346	,131
	Fatih Anadolu Lisesi	-,02815	,07981	,997
	Ordu Anadolu Lisesi	,36227*	,09157	,001
Ordu Anadolu Lisesi	Ordu Fen Lisesi	-,19054	,08027	,128
	Sosyal Bilimler Lisesi	-,16519	,08726	,325
	Fatih Anadolu Lisesi	-,39041*	,08378	,000
	Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	-,36227*	,09157	,001

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Tablo 19'da görüldüğü üzere, yapılan Post-Hoc Games-Howell testi sonucunda akademik faktörler alt boyutunda, Fatih Anadolu Lisesi ile Ordu Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve Ordu Anadolu Lisesi arasında Fatih Anadolu Lisesi lehine; Ordu Anadolu Lisesi ile Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi arasında Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi lehine istatistiksel olarak ($p < .05$) düzeyinde an-

lamalı bir farklılık tespit edilmiştir. **Buna göre, Fatih Anadolu Lisesinde eğitim gören öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde akademik faktörlerin etkisinin Ordu Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve Ordu Fen Lisesinde eğitim gören öğrencilerden; Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesinde eğitim gören öğrencilerin ise Ordu Anadolu Lisesinde eğitim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu şeklinde bir değerlendirme yapılabilir.**

3. Öğrencilerin Sınıf Seviyesine Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Akademik Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 20: Öğrencilerin Sınıf Seviyesine Göre Akademik Faktörler Puan Farkına Uygulanan T-Testi

Sınıf Seviyesi	N	\bar{X}	S	df	F	P
9. Sınıf	290	2,50	,62962	2-657	2,556	,078
10. Sınıf	325	2,61	,65788			
11. Sınıf	43	2,49	,52993			

146 | db

Tablo 20'de yer alan verilere göre, akademik faktörler alt boyutunda en yüksek ortalama puanı (\bar{X} : 2,61) 10. sınıf öğrencileri alırken en düşük ortalama puanı (\bar{X} : 2,49) 11. sınıf öğrencileri almıştır.

Akademik faktörler alt boyutunda sınıf seviyelerine göre oluşan ortalama puan farklarına uygulanan F testi sonuçlarına göre, sınıf seviyesi ile akademik faktörler alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($F=2,556$, $p>.05$). **Buna göre, öğrencilerin seçmeli din dersi tercihlerinde akademik faktörlerin etkisinin sınıf seviyesine göre değişmediği söylenebilir.**

4. Öğrencilerin Kur'an-ı Kerim Okuma Durumuna Göre Seçmeli Din Dersini Tercihlerini Etkileyen Akademik Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 21: Öğrencilerin Kur'an-ı Kerim Okuma Durumuna Göre Akademik Faktörler Puan Farkına Uygulanan T-Testi

Alt boyutu	Kur'an-ı Kerim Okuma Durumu	N	\bar{X}	S	df	t	P
Akademik Faktörler	Kur'an-ı Kerim okumayı biliyorum.	443	2,60	,64654	647	2,746	,006
	Kur'an-ı Kerim okumayı bilmiyorum.	206	2,45	,62319			

Tablo 21'de görüldüğü üzere, akademik faktörler alt boyutunda Kur'an-ı Kerim okumayı bilen öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 2,60) iken Kur'an-ı Kerim okumayı bilmeyen öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 2,45)'tir. Akademik Faktörler alt boyutunda, Kur'an-ı Kerim okumayı bilen ve bilmeyen öğrenciler arasında oluşan ortalama puan farkına uygulanan t testi sonuçlarına göre, psikolojik faktörler alt boyutunda Kur'an-ı Kerim okuma durumu ile akademik faktörler alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır ($t= 2,746, p<.05$). **Buna göre, Kur'an-ı Kerim okumayı bilen öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde akademik faktörlerin etkisinin Kur'an-ı Kerim okumayı bilmeyen öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.**

5. Öğrencilerin Evde Dinî Eğitim Alma Durumuna Göre Seçmeli Din Dersini Tercihlerini Etkileyen Akademik Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 22: Öğrencilerin Evde Dinî Eğitim Alma Durumlarına Göre Akademik Faktörler Puan Farkına Uygulanan T-Testi

Alt boyutu	Ailede Din Eğitimi Durumu	N	\bar{X}	S	df	t	P
Akademik nedenler	Aile çevremden dinî bilgiler aldım.	618	2,56	,64006	647	1,419	,156
	Aile çevremden dinî bilgiler almadım.	31	2,39	,63356			

Tablo 22'de görüldüğü üzere, akademik faktörler alt boyutunda aile çevresinden dinî eğitim alan öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} :

2,56) iken aile çevresinden dinî eğitim almayan öğrencilerin ortalama puanı (\bar{X} : 2,39)'dur. Akademik faktörler alt boyutunda, aile çevresinden dinî eğitim alan ve almayan arasında oluşan ortalama puan farkına uygulanan t testi sonuçlarına göre, akademik faktörler alt boyutunda ailede din eğitimi alma durumu ile akademik faktörler alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur ($t= 1,419$, $p>.05$). **Buna göre, öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde akademik faktörlerin etkisinin aile çevresinden dinî eğitim alma durumuna göre değişmediği söylenebilir.**

Çevresel Faktörler

1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Çevresel Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 23: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Çevresel Faktörler Puan Farkına Uygulanan T-Testi

148 | db

Alt boyutu	Cinsiyet Durumu	N	\bar{X}	S	df	t	P
Çevresel faktörler	Kız	380	2,21	,71339	655	-1,424	,155
	Erkek	277	2,29	,68550			

Tablo 23'te görüldüğü üzere, çevresel faktörler alt boyutunda kız öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 2,21) iken erkek öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 2,29)'dur. Çevresel faktörler alt boyutunda kız ve erkek öğrenciler arasında oluşan ortalama puan farkına uygulanan t testi sonuçlarına göre, cinsiyet durumu ile çevresel faktörler alt boyutu arasında anlamlı bir fark oluşmamıştır ($t=-1,424$, $p>.05$). **Buna göre, öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde çevresel faktörlerin etkisinin cinsiyete göre farklılaşmadığı söylenebilir.**

2. Öğrencilerin Okul Türüne Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Çevresel Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 24: Okul Türüne Göre Çevresel Faktörler Alt Boyutu Puan Farkına Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Alt Boyutu	Okul Türü	N	\bar{X}	S	df	F	P
Çevresel faktör-ler	Sosyal Bilimler Lisesi	111	2,30	,69117	4-657	2,265	,061
	Fatih Anadolu Lisesi	196	2,29	,79298			
	Ordu Fen Lisesi	168	2,27	,50844			
	Atatürk Mesleki ve Teknik A. Lisesi	94	2,17	,78814			
	Ordu Anadolu Lisesi	89	2,06	,71171			

Tablo 24'te yer alan verilere göre, çevresel faktörler alt boyutunda en yüksek ortalama puanı (\bar{X} : 2,30) Sosyal Bilimler Lisesi alırken en düşük ortalama puanı (\bar{X} : 2,06) Ordu Anadolu Lisesi almıştır. Çevresel faktörler alt boyutunda okul türüne göre oluşan ortalama puan farkına uygulanan F testi sonuçlarına göre, okul türü ile çevresel faktörler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (F=2,265, p>.05). **Buna göre, öğrencilerin seçmeli din dersi tercihlerinde çevresel faktörlerin etkisinin okul türüne göre değişmediği söylenebilir.**

3. Öğrencilerin Sınıf Seviyesine Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Çevresel Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 25: Sınıf Seviyesine Göre Çevresel Faktörler Alt Boyutu Puan Farkına Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Sınıf Seviyesi	N	\bar{X}	S	df	F	P
9. Sınıf	290	2,11	,68962	2-657	8,911	,000
10. Sınıf	325	2,34	,72713			
11. Sınıf	43	2,32	,43015			

Tablo 25'te yer alan verilere göre, çevresel faktörler alt boyutunda en yüksek ortalama puanı (\bar{X} : 2,34) 10. sınıf öğrencileri alırken en düşük ortalama puanı (\bar{X} : 2,11) 9. sınıf öğrencileri almıştır. Çevresel faktörler alt boyutunda sınıf seviyesine göre oluşan ortalama puan farkına uygulanan F testi sonuçlarına göre, sınıf seviyesi ile çevresel faktörler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır (F=8,911, p<.05). F Testinde tespit edilen anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla varyans analizini

tamamlayıcı istatistiksel tekniklere geçilmiştir. Games-Howell Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testinden elde edilen sonuçlar Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26: Sınıf Seviyelerine Göre Çevresel Faktörler Alt Boyutu Games-Howell Testi

Çevresel Faktörler Games-Howell				
(I) Sınıfı	(J) Sınıfı	Ortalamalar Arası Farklılık (I-J)	Std. Hata	P
9. Sınıf	11. Sınıf	-,20490*	,07709	,026
	10. Sınıf	-,23335*	,05716	,000
11. Sınıf	9. Sınıf	,20490*	,07709	,026
	10. Sınıf	-,02845	,07701	,928
10. Sınıf	9. Sınıf	,23335*	,05716	,000
	11. Sınıf	,02845	,07701	,928

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Tablo 26'da görüldüğü üzere, yapılan Post-Hoc Games-Howell testi sonucunda çevresel faktörler alt boyutunda, 9. sınıflar ile 10 ve 11. sınıflar arasında, 9. sınıflar lehine istatistiksel olarak ($p < .05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. **Buna göre, 10 ve 11. sınıf öğrencilerinin seçmeli din dersi tercihlerinde çevresel faktörlerin etkisinin 9. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu söylenebilir.**

4. Öğrencilerin Kur'an-ı Kerim Okuma Durumuna Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Çevresel Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 27: Öğrencilerin Kur'an-ı Kerim Okuma Durumuna Göre Çevresel Faktörler Puan Farkına Uygulanan T-Testi.

Alt boyutu	Kur'an-ı Kerim Okuma Durumu	N	\bar{X}	S	df	t	P
Çevresel Faktörler	Kur'an-ı Kerim okumayı biliyorum.	443	2,27	,69635	647	1,712	,087
	Kur'an-ı Kerim okumayı bilmiyorum.	206	2,17	,72041			

Tablo 27'de görüldüğü üzere, çevresel faktörler alt boyutunda Kur'an-ı Kerim okumayı bilen öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 2,27) iken Kur'an-ı Kerim okumayı bilmeyen öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 2,17)'dir. Çevresel faktörler alt boyutunda Kur'an-ı Kerim okumayı bilen ve bilmeyen öğrenciler arasında oluşan ortalama puan farkına uygulanan t testi sonuçlarına göre, Kur'an-ı Kerim okuma durumu ile çevresel faktörler alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur ($t=1,712$, $p>.05$). **Buna göre, öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde çevresel faktörlerin etkisinin Kur'an-ı Kerim okuma durumuna göre değişmediği söylenebilir.**

db | 151

5. Öğrencilerin Evde Dinî Eğitim Alma Durumuna Göre Seçmeli Din Dersi Tercihlerini Etkileyen Çevresel Faktörlerin Analizi ve Yorumlanması

Tablo 28: Öğrencilerin Evde Dinî Eğitim Alma Durumlarına Göre Çevresel Faktörler Puan Farkına Uygulanan T-Testi.

Alt boyutu	Ailede Din Eğitimi Durumu	N	\bar{X}	S	df	t	P
Çevresel faktörler	Aile çevremden dinî bilgiler aldım.	618	2,24	,69205	647	,597	,551
	Aile çevremden dinî bilgiler almadım.	31	2,16	,83013			

Tablo 28’de görüldüğü üzere, çevresel faktörler alt boyutunda aile çevresinden dinî eğitim alan öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} : 2,24) iken aile çevresinden dinî eğitim almayan öğrencilerin ortalama puan ortalaması (\bar{X} : 2,16)’dır. Çevresel faktörler alt boyutunda aile çevresinden dinî eğitim alan ve almayan arasında oluşan ortalama puan farkına uygulanan t testi sonuçlarına göre, ailede din eğitimi alma durumu ile çevresel faktörler alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur ($t=,597$, $p>.05$). **Buna göre, öğrencilerin seçmeli din dersini tercih etmelerinde çevresel faktörlerin etkisinin aile çevresinden dinî eğitim alma durumuna göre değişmediği söylenebilir.**

Sonuç ve Öneriler

Ordu iline bağlı beş okulda 658 öğrenci üzerinde gerçekleştirilen bu araştırma “Ortaöğretimde Seçmeli Din Derslerini Tercih Eden Öğrencilerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler”i respite yönelik ankete dayalı olarak gerçekleştirilmiştir.

152 | db

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, seçmeli din derslerini tercih eden öğrencilerin tercihlerini etkileyen temel faktörün öğrencilerin bu derslere duydukları yüksek ilgi ve istek olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma sonuçları ortaya koymaktadır ki, öğrencilerin “**İslam dinini doğru bir şekilde öğrenme**” ve buna göre “**dinini yaşama**” “*oldukça etkili*”; “**dini konulara ilgi duyma**”, “**öğrencilerin kendilerini bu derslerde huzurlu hissetmeleri**”, “**güzel ahlaka sahip olmada din derslerinin etkisi**” öğrencilerin din derslerini tercih etmede “*etkili*” birer faktördür. Yüksek notlar almalarının da öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde etkisi olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, **aile, yakın arkadaş çevresi ve din dersi öğretmenlerinin olumlu tutum ve yaklaşımlarının** da öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde “*kısmen*” etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Elde edilen verilere göre, öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde, öğrencilerin “**din ve ilahiyat**” alanında lisans eğitimi alma isteğinin ya da bu dersleri seçmedikleri takdirde “**çevresel bir tepki**”ye maruz kalacakları kaygısının bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Aynı şekilde mevcut “**DKAB programı**”nın ve “**öğrencilerin dini bilgileri**”nin yetersizliğinin ya da

öğretmenlerin seçmeli din derslerine -varsa- yönlendirmelerinin, öğrencilerin tercihleri üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Yine araştırma sonuçları ortaya koymuştur ki, öğrenciler seçmeli din derslerini içeriklerine göre değil, dersin ismine göre seçmişlerdir.

Sonuç olarak, öğrencilerin seçmeli din derslerini tercih etmelerinde öğrencilerin ilgi ve isteğini yansıtan **psikolojik faktörlerin oldukça “etkili”**; aile, arkadaş çevresi ve DKAB öğretmenlerinin olumlu tutum ve yaklaşımları gibi **çevresel faktörlerin ise öğrencilerin tercihlerinde “kısmen etkili”** olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, öğrencilerin ve DKAB öğretim programının dinî bilgiler açısından yetersiz oluşu ya da öğrencilerin ilahiyat alanında eğitim alma isteği gibi **akademik faktörlerin bu tercihlerde hiçbir etkisinin olmadığı** görülmektedir.

Psikolojik faktörler alt boyutunda, erkek öğrencilerin kız öğrencilerden; lise giriş puanlarına göre, daha düşük puanla öğrenci alan okulların, yüksek puanla öğrenci alan okullardan; 9. sınıfta okuyan öğrencilerin 11. sınıfta okuyan öğrencilerden; Kur’an-ı Kerim okumayı bilen öğrencilerin, Kur’an-ı Kerim okumayı bilmeyen öğrencilerden ve aile çevresinden dinî eğitim alan öğrencilerin, çevresinden dinî eğitim almayan öğrencilerden seçmeli din derslerini tercih etme konusunda daha yüksek ilgi ve istek duydukları anlaşılmaktadır.

Akademik faktörler alt boyutunda, lise giriş puanlarına göre daha düşük puanla öğrenci alan okulların, yüksek puanla öğrenci alan okullardan; Kur’an-ı Kerim okumayı bilen öğrencilerin, Kur’an-ı Kerim okumayı bilmeyen öğrencilerden seçmeli din dersi tercihinde ilahiyat alanında eğitim alma düşüncesinin daha yüksek oranda etkili olabileceğini ortaya koymaktadır.

Çevresel faktörler alt boyutunda, 10 ve 11. sınıfta okuyan öğrencilerin, 9. sınıf öğrencilerinden daha yüksek oranda seçmeli din derslerini tercih etmede çevresel etkiye maruz kaldıkları şeklinde bir değerlendirme yapılabilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre şu öneriler ortaya konulabilir:

1. 9 yıl ve 14 saatlik zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi eğitiminden sonra temel seviyede elde ettikleri “din kültürü” yanında seçmeli din derslerini tercih eden öğrencilerin, mevcut bilgilerinin

ötesinde bilgiler almak istediği ya da din öğretiminden ziyade bir din eğitimi beklentisi içerisinde oldukları şeklinde bir değerlendirme yapılabilir. Ön kabul olarak söylenebilecek olan bu durum, yürütülen bu araştırmada bir hakikat olarak ortaya çıkmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin seçmeli din derslerini tercihlerini etkileyen faktörleri tespit etmeye yönelik yapılan bu çalışmada, öğrencilerin tercihlerini belirleyen temel faktörlerin derse duydukları yüksek ilgi, dinlerini öğrenmek ve yaşamak isteği olduğu anlaşılmıştır. **Böyle bir durumda Milli Eğitim Bakanlığına düşen görev, seçmeli din derslerini tercih eden öğrencilerin beklentilerini tam anlamıyla karşılayacak programlar ortaya koymaktır.**

2. Seçmeli din derslerini tercih eden her bir öğrencinin ihtiyaç ve beklentisinin tam anlamıyla karşılanması büyük önem arz etmektedir. **Bununla birlikte bu dersleri seçmeyen öğrenciler de fiziki koşullar, öğrenci ve öğretmen yetersizliği gibi gerekçelerle seçmeli din derslerini almak zorunda bırakılmamalıdır.**

3. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrenciler seçmeli din derslerini derslerin içeriklerine göre değil, derslerin isimlerine göre seçmişlerdir. **Buna göre, seçmeli derslerin tercih edildiği dönemde, tüm dersler yanında seçmeli din derslerinin de içerikleri öğrencilere etkili bir şekilde tanıtılmaktadır.**

154 | db

Kaynakça

- Akıncı, Abdulvahap, "Modern Ulus Devletlerin Doğuşu", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 34, Aralık 2012, ss. 61,70.
- Aslanargun, Engin, "Modern Eğitim Yönetimi Anlayışına Yönelik Eleştiriler ve Postmodern Eğitim Yönetimi", *Educational Administration: Theory and Practice*, Spring 2007, Issue 50, pp.195-212.
- Mehmet Bahçekapılı, "Yeni Eğitim Sisteminde Seçmeli Din Dersleri", http://ilke.org.tr/wp-content/uploads/2015/01/ilke_rapor_5_BASKI_SON.pdf, Erişildi: 15/07/2015.
- Balcı, Ali, *Sosyal Bilimlerde Araştırma (Yöntem, Teknik ve İlkeler)*, 6. Baskı, Ankara, PegemA Yayıncılık, 2006.
- Baykan, Erdal, "Yeni Türkiye'de Seçmeli Ders Uygulamaları: Din ve Eğitimi Sorunu", *Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu* ss.4-6,

- http://www.yyu.edu.tr/bolum_dosyaları/akademik/29/duyurular/29_16062014160106973.pdf , Erişildi: 15/07/2015.
- Büyüköztürk, Şener, “Anket Geliştirme”
http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_2/133-151.pdf
(Erişildi: **1/5/2009**).
- Büyüköztürk, Şener, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 10. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, 2009.
- Dunn, R., Dunn, K., *Teaching Elementary Students Through Their Individual Learning Styles: Practical Approach For Grades 3-6*, Massachusetts, 1992, Allyn And Bacon.
- Ekici, Gülay, “Öğrenme Stiline Dayalı Biyoloji Öğretiminin Analizi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2001, Ankara, Gazi Üniversitesi.
- Hasan Meydan, “Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 40, ss. 219-250.
<http://www.survevsystem.com/sscalc.htm>, (Erişildi: 15/05/2015).
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Madde 26/1-2,
http://www.unicef.org/turkey/udhr/_gi17.html, Erişildi: 15/03/2015.
- Karasar, Niyazi, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 18. Baskı, Ankara: Nobel Yay., 2002.
- Kaymakcan, Recep vd., “Seçmeli Din Eğitimi Dersleri İnceleme ve Değerlendirme Raporu”, https://www.ensar.org/img/20130731_1318170429.pdf . (Erişildi: 16/03/2015).
- MEB (2007), “Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi”, *Tebliğler Dergisi*, S. 2594.
- MEB (2010), İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, Ankara, s. 9.
- MEB (2013), Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği,
http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ortaogrkurumyon_0/ortaogrkuryon_1.html
(Erişildi: 16/03/2015).
- Millî Eğitim Temel Kanunu, www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.doc, (Erişildi: 27.11.2014).
- Özdamar, Kazım, *Paket Programlar ile İstatistik Veri Analizi-1*, 4. Baskı, Eskişehir, Kaan Kitapevi, 2002.
- Şencan, Hüner, *Sosyal ve Davranışsal Bilimlerde Bilimsel Araştırma Sürecinin Temel Öğeleri*, İstanbul, Bilge Matbaacılık, 2006.
- Talim ve Terbiye Kurulu, <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7> , (Erişildi: 17.11.2014).
- Tanhan, Fuat, “Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bağlamında Seçmeli Ders Uygulamalarına İlişkin Bir Değerlendirme: Öğrenci Merkezli Eğitim”, *Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu*, ss.7-11,
http://www.yyu.edu.tr/bolum_dosyaları/akademik/29/duyurular/29_16062014160106973.pdf , Erişildi: 15/07/2015.
- Tavşancıl, Ezel, *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, 3. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006.
- Ünal, Yavuz ve Gündoğdu, Yusuf Bahri, *Din Eğitiminde Bütünlük, Ardışıklık ve Süreklilik Sorunu (Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Seçmeli Temel Bilgiler Dersi Örneği)*, V. Din Şurasında sunulan tebliğ.
- Yurdagül, Halil, “Ölçme Kuramı ve Güvenirlik Katsayıları”,
<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~vurdugul/3/indir/Guvenirlik.pdf>, (Erişildi: 27-06-2009).

